Grape Juice at the Seder?

R' Mordechai Torczyner – torczyner@torontotorah.com

Two questions we are not addressing:

- יין מבושל ובפה"ג - http://koltorah.org/ravj/15-25_May_We_Use_Grape_Juice_for_the_Arba_Kosot_1.htm
- From concentrate - http://koltorah.org/ravj/15-26_May_We_Use_Grape_Juice_for_the_Arba_Kosot_2.htm

An argument from history

1. Talmud Yerushalmi, Shabbat 8:1

רבי יונה אמר יוצאין ביין מבושל. רבי יונה כדעתיה, דרבי יונה שתי ארבעתי כסוי דלילי פסחא וחזק רישיה עד עצרתא. רבי יודה בי רבי אילעאי שתי ארבעתי כסוי דלילי פיסחא וחזק רישיה עד חגא.

Grape Juice for Cups 2, 3 and 4

2. Talmud, Pesachim 108b

שתאן חי - יצא. אמר רבא: ידי יין יצא, ידי חירות לא יצא.

3. Rashbam (11th-12th century France), Pesachim 108b **ידי חירות**

כלומר אין זו מצוה שלימה שאין חשיבות אלא ביין מזוג. והני מילי ביינות שלהן דדרו על חד תלת מיא אבל יינות שלנו לא בעי מזיגה:

4. Maharil (14th-15th century Germany), Minhagim Rosh HaShanah 4

יש פוסקים שיעשה כל הקידוש אכוס יין ישן ולא אתירוש, דהא התירוש אינו מוציא את הישן מברכתו, כדאי' בירושלמי בא לו יין ישן בתוך הסעודה יברך שנית אף על פי שכבר בירך על החדש. וכיון דיין הישן קובע ברכה לעצמו חשוב הוא ומוקדם לקידוש. וכשמגיע לומר זמן אז יתפוס כוס יין חדש בידו, ולא נהירא מנהג זה.

5. Talmud, Pesachim 108b

שתאן בבת אחת, רב אמר ידי יין יצא, ידי ארבעה כוסות לא יצא.

6. Rashbam (11th-12th century France), Pesachim 108b

ידי יין יצא. משום שמחת י"ט כדתניא לקמן (דף קט א) '"ושמחת בחגך' במה משמחו? ביין."

7. Tosafot (12th-13th century Western Europe), Pesachim 108b **ידי יין**

ידי יין יצא - פי' ידי שמחת יו"ט דס"ד הואיל ותיקנו ד' כוסות לא נפיק מידי שמחת יו"ט אלא אם כן יצא ידי ארבעה כוסות.

8. Rashi (11th century France), Bava Metzia 66b **לפכוחי**

לפכוחי פחדיה - להפיג דאגתו שדואג על המעות, דכתיב (תהלים קד) ויין ישמח.

9. Talmud, Bava Batra 97a-b

אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב: אין אומרים קידוש היום אלא על היין הראוי לינסך על גבי המזבח. למעוטי מאי? אילימא למעוטי יין מגתו, והא תאני ר' חייא: "יין מגתו לא יביא, ואם הביא – כשר," וכיון דאם הביא כשר, אנן אפילו לכתחלה נמי! דאמר רבא: סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום!

10. Rambam (12th century Egypt), Mishneh Torah, Hilchot Chametz uMatzah 7:9

ארבעה כוסות האלו צריך למזוג אותן כדי שתהיה שתיה עריבה הכל לפי היין ולפי דעת השותה

11. Rabbi Yosef Dov Soloveitchik (20th century USA), as described in Nefesh haRav pg. 185

ועפ"ז [כלו' דברי הרמב"ם] העיר רבינו שאלו שלא נהנים משתיית היין, ומיץ ענבים יותר נוח להם, למצוה מן המובחר יש להם ליקח מיץ ענבים לארבע כוסות, דבעינן שתהיה השתייה עריבה לפי דעת השותה.

12. Rabbi Moshe Shternbuch (20th century South Africa), Teshuvot v'Hanhagot 2:243

והיוצא מדברינו שלהלכה העיקר שיוצאין ביין מבושל, ומצותה כן לכתחילה בחולה או זקן או קץ מהיין ובנשים שאין להם להחמיר, וגדולי ישראל כמו הגאון מטשעבין זצ"ל ומרן הגריז"ס זצ"ל והחזו"א זצ"ל נהגו להקל במיץ ענבים גם לד' כוסות ואין לפקפק בזה, רק לפי דברינו אם הוא בריא ראוי לו להדר שישתדל לשתות יין גמור, או עכ"פ לערב המיץ עם יין שיהא טעם חזק של יין. וע"ע בדברינו במועו"ז בח"ג סימן רנ"ה ובח"ו סימן קפ"א ובהגה"ה שם.

May one use grape juice for the first cup, which is also kiddush?

13. Rabbi Yosef Karo (16th century Israel), Shulchan Aruch Orach Chaim 272:2
יין מגתו מקדשין עליו; וסוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום.

14. Rabbi Avraham Gombiner (17th century Poland), Magen Avraham 272:3
יין מגתו. ומ"מ מצוה ביין ישן כמ"ש סימן ת"ר:

15. Maharil (14th-15th century Germany), Minhagim, Hilchot Shabbat 3
אמר מהר"ש רשאין לקדש לכתחילה על יין חדש מגתו, כדתנן סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום. וכן הוא בעצמו היה מקדש על הנבצר תוך שבועיים, גם אם מוכרים יין ישן בעיר.

16. Tosafot (12th-13th century Western Europe), Bava Batra 97a **אילימא**
יש להביא ראיה מירושלמי דשקלים ודערבי פסחים דיין גמור הוא דאמר התם "ארבע כוסות שאמרו יוצאים ביין מבושל," אלמא מקדשין איין מבושל, ודלא כפרש"י והר"ש שכתבו דיין מבושל מברכין עליו שהכל דאישתני לגריעותא ואין להאריך כאן.

17. Rambam (12th century Egypt), Mishneh Torah, Hilchot Shabbat 29:14
אין מקדשין אלא על היין הראוי לנסך על גבי המזבח, לפיכך אם נתערב בו דבש או שאור אפילו כטיפת החרדל בחבית גדולה אין מקדשין עליו, כך אנו מורין בכל המערב, ויש מי שמתיר לקדש עליו ואומר לא נאמר היין הראוי לנסך על גבי המזבח אלא להוציא יין שריחו רע או מגולה או מבושל שאין מקדשין על אחד מהן.

18. Shulchan Aruch (16th century), Orach Chaim 272:8
מקדשין על יין מבושל ועל יין שיש בו דבש, וי"א שאין מקדשין עליהם. הגה: והמנהג לקדש עליו אפילו יש לו יין אחר רק שאינו טוב כמו המבושל או שיש בו דבש (אגור).

19. Rabbi Yisrael Meir Kagan (20th century Poland), Mishneh Berurah 272:23
שאינו טוב וכו' – דאם הם שוין יש לחוש לדעת היש אומרים שמחמירין בזה שלא לקדש

20. Rabbi Yosef Dov Soloveitchik (20th century USA), as described in Nefesh haRav pg. 185
ומנהג רבינו היה להחמיר כדעת הרמב"ם, שלא לקדש על מיץ ענבים, שהוא מבושל, ולא על יין שהוסיפו בו סוכר.

Colour

21. Talmud, Bava Batra 97b
ואלא למעוטי יין כושי, בורק, היליסטון, של מרתף, של צמוקים, והא תניא: בכולן לא יביא, ואם הביא - כשר!... בעא מיניה רב כהנא חמוה דרב משרשיא מרבא: חמר חווריין, מהו? אמר ליה: +משלי כ"ג+ אל תרא יין כי יתאדם:

22. Rashbam (11th-12th century France) to Bava Batra 97b
"כי יתאדם" - שמשכר יותר מדאי. אלמא יין אדום קודם לנסכים ד'שכר' כתיב בהו.

23. Rambam (12th century Egypt), Mishneh Torah, Hilchot Issurei Mizbeiach 7:7
ומאימתי מביא? מאחר מ' יום לדריכתו עד שתי שנים או יתר מעט, ואם הביא יין ישן מכמה שנים הרי זה כשר והוא שלא יפסד טעמו.

24. Rabbi Yosef Karo (16th century Israel), Shulchan Aruch Orach Chaim 272:4
מקדשין על יין לבן, והרמב"ן פוסלו לקידוש אפי' בדיעבד, אבל מבדילין עליו, ומנהג העולם כסברא ראשונה.

25. Rabbi Yisrael Meir Kagan (20th century Poland), Mishneh Berurah 272:10
ולכו"ע מצוה לכתחלה לחזר אחר יין אדום אלא דאם אין לו אדום או שאינו משובח ס"ל לדעה זו דמותר לכתחלה לקדש על לבן:

26. Talmud, Pesachim 108b
רבי יהודה אומר: צריך שיהא בו טעם ומראה. אמר רבא: מאי טעמא דרבי יהודה - דכתיב אל תרא יין כי יתאדם.

27. Rabbi David HaLevi (16th-17th century Poland), Taz Orach Chaim 472:9
והקפיד הטו' כאן בד' כוסות בזה ולא בקידוש בסי' ער"ב דיש עוד רמז לאדום זכר לדם שהי' פרעה שוחט בני ישראל והאידנא נמנעו מליקח יין אדום מפני עלילות שקרים בעו"ה:

28. Rabbi Yosef Karo (16th century Israel), Shulchan Aruch Orach Chaim 472:11
מצוה לחזור אחר יין אדום, (אם אין הלבן משובח ממנו) (טור).

29. Talmud, Shabbat 75a-b
שוחט משום מאי חייב רב אמר משום צובע ושמואל אמר משום נטילת נשמה... צובע במאי ניחא ליה? ניחא דליתווס בית השחיטה דמא כי היכי דליחזוה אינשי וליתו ליזבנו מיניה .

30. Rashi (11th century France), Shabbat 75b
משום צובע - שצובע את הבשר של בית השחיטה

31. Rabbi Yosef Karo (16th century Israel), Beit Yosef Orach Chaim 320
כתב בשבלי הלקט (סי' פו) צריך [עיון] על הכרכום אם יש לחוש עליו משום צובע ולפי דברי בעל היראים דאמר אין דרך צביעה באוכלין מותר וזה לשון [בעל] היראים (סי' רעד קלו:) ראוי לכל בר ישראל שאוכל תותים או שאר פירות הצובעים שיזהר שלא יגע בידיו צבועות בבגדיו או במפה דהוה ליה תולדת צובע ואם כן יצא דם מן המכה אסור לתת עליה בגד אבל אם צובע פתו במשקה הפירות לית לן בה דאין זה צביעה באוכלין עכ"ל:

32. Rabbi Yosef Karo (16th century Israel), Shulchan Aruch Orach Chaim 320:19-20
יט: ליתן כרכום בתבשיל, מותר ואין לחוש לו משום צובע, דאין צביעה באוכלין.
כ: יש מי שאומר שהאוכל תותים או שאר פירות הצבועים, צריך ליזהר שלא יגע בידיו צבועות בבגדיו או במפה, משום צובע, אבל אם צובע פתו במשקה הפירות, לית לן בה, דאין צביעה באוכלין.

33. Rabbi Moshe Isserles (16th century Poland), Darchei Moshe Orach Chaim 320:2
ושמעתי מאבא מורי ש"ן ששמע ממהר"ר אברהם מינץ דאסור ליתן יין אדום לתוך יין לבן בשבת משום צובע אבל לפי דברי בעל יראים דאין צביעה באוכלין נראה דזה גם כן שרי ונראה קצת ראיה לדבריו מהא דסוף סימן שי"ט דנותן ביצה לתוך החרדל אף על גב דעושה לו מראה ועיין לעיל

34. Rabbi Yisrael Meir Kagan (20th century Poland), Mishneh Berurah 320:56
וכן מותר ליתן יין אדום בתוך יין לבן ואע"פ שמתאדם [ואפילו אם מכוין לכתחלה לעשות מראה בהמאכל או בהמשקה ג"כ מסתברא דאין להחמיר כן נראה מהפמ"ג ולפי מה שכתב בנ"א נכון למנוע מזה] ומ"מ אין רשאי לעשות מראה ביי"ש ודבש שיקנו ממנו [פמ"ג ע"ש טעמו וגם בלא"ה הוא עובדא דחול] וכ"ש שלא להשים סממנים בצלוחית מים להעמיד בחלון נגד השמש ויש בזה חשש חיוב חטאת [שם בפמ"ג]:

35. Rabbi Yisrael Meir Kagan (20th century Poland), Shaar haTziyun 318:65
טוב יותר שיערה המים לתוך העסענס, לצאת בזה גם דעת החוששים לצביעה

36. Diabetics www.friendswithdiabetes.org/files/pdf/pesachenglish.pdf